

УДК 340.12(043)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.67>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПОРТУ В УКРАЇНІ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ

Жаровська І.М.,

доктор юридичних наук, професор
кафедри теорії права та конституціоналізму
Національного університету «Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0003-3821-8120>
irazhar@ukr.net

Жаровська І.М. Правове регулювання спорту в Україні: глобалізаційні виклики.

Статтю присвячено аналізу глобалізаційних викликів у сфері правового регулювання спорту в Україні.

Правове регулювання у сфері спорту має комплексний характер і стосується багатьох комплексних аспектів, видозмінюється та удосконалюється відповідно до інформаційного середовища та глобальних викликів сучасності.

Констатовано, що спорт є унікальним явищем, що потребує дворівневого правового регулювання: національного і глобального. Міжнародне спортивне право може застосовуватися національними органами, федераціями і судами. Правове регулювання національних і міжнародних спортивних змагань стало надзвичайно складним і вступило в нову еру, яка створює сприятливий ґрунт для створення та розвитку ширшої правової юриспруденції з потенційно широким впливом і застосуванням. Спортивне право, що розвивається, має значний вплив на розвиток міжнародного та національного законодавства, формує сукупність матеріально-правової доктрини, яка дозріла для аналізу з точки зору порівняльного права, і має важливі наслідки для глобального вирішення спорів.

Доведено, що фізична активність і спорт мають важливе значення для покращення здоров'я та добробуту для досягнення Цілей сталого розвитку.

Виокремлено три ключові аспекти глобальних викликів у сфері правового регулювання спорту: трансформація юридичного розуміння спортивного права, що відбувається у зв'язку з появою нових видів спортивної діяльності, яку необхідно нормативно унормувувати; стрімка комерціалізація спорту загрожує перешкодою первинній меті спортивної діяльності, тому спортивний сектор розробляє правила, які намагаються підтримувати конкурентний баланс між учасниками; формування соматичних прав людини в комплексну галузь, що зумовлює зміну ідеології, де тіло людини є аксіологічним надбанням і зовнішні чинники, включаючи пра-

вову політику держави повинні ставитися до тілесних прав з гідністю.

Ключові слова: спорт, правове регулювання, глобалізоване суспільство, кіберспорт, соматичне право.

Zharovska I.M. Legal regulation of sports in Ukraine: globalization challenges.

The article is devoted to the analysis of globalization challenges in the field of legal regulation of sports in Ukraine.

Legal regulation in the field of sports has a complex nature and concerns many complex aspects, is modified and improved in accordance with the information environment and global challenges of today.

It was established that sport is a unique phenomenon that requires two-level legal regulation: national and global. International sports law can be applied by national bodies, federations and courts. The legal regulation of national and international sports competitions has become extremely complex and has entered a new era that creates a fertile ground for the creation and development of a broader legal jurisprudence with potentially wide impact and application. Evolving sports law has a significant impact on the development of international and domestic law, forms a body of substantive legal doctrine ripe for analysis from a comparative law perspective, and has important implications for global dispute resolution.

Physical activity and sport have been proven to be essential for improving health and well-being in order to achieve the Sustainable Development Goals.

Three key aspects of global challenges in the field of legal regulation of sports are singled out: the transformation of the legal understanding of sports law, which occurs in connection with the emergence of new types of sports activities, which must be regulated; the rapid commercialization of sports threatens to hinder the primary purpose of sports activities, so the sports sector develops rules that try to maintain a competitive balance between participants; the formation of human

somatic rights into a complex field, which leads to a change in ideology, where the human body is an axiological property and external factors, including the legal policy of the state, must treat bodily rights with dignity.

Key words: sport, legal regulation, globalized society, e-sport, somatic law.

Постановка проблеми. Правові явища перебувають у безперервному розвитку. Трансформується також правова реальність під впливом глобалізаційних чинників, загроз екологічного, соціального, політичного характеру. Змінюється правова реальність, удосконалюється правова система та система законодавства відповідно до синергетичних атракторів. Глобалізація у правовій реальності передбачає створення правил поведінки нового покоління, нових галузей права, що вказує на видозміну національного правового регулювання. Взаємодія відбувається на міжнародному рівні, міжнародному рівні і безумовно на рівні державної політики.

Спорт є унікальним явищем, що потребує дворівневого правового регулювання: національного і глобального. Міжнародне спортивне право може застосовуватися національними органами, федераціями і судами. Глобальне спортивне право, навпаки, передбачає вимогу імунітету від національного законодавства. Правове регулювання національних і міжнародних спортивних змагань стало надзвичайно складним і вступило в нову еру, яка створює сприятливий ґрунт для створення та розвитку ширшої правової юриспруденції з потенційно широким впливом і застосуванням. Спортивне право, що розвивається, має значний вплив на розвиток міжнародного та національного законодавства, формує сукупність матеріально-правової доктрини, яка дозріла для аналізу з точки зору порівняльного права, і має важливі наслідки для глобального вирішення спорів. Наприклад, глобальні процеси, які використовуються для створення міжнародного спортивного антидопінгового кодексу та для вирішення широкого кола олімпійських і міжнародних спортивних спорів (що швидко створює сукупність глобального приватного права), забезпечують парадигми міжнародного співробітництва та глобального законотворення. Крім того, судове вирішення справ, пов'язаних зі спортом, може розвинути юриспруденцію з новими застосуваннями та впливом.

Порядок денний для сталого розвитку на період до 2030 року визнає спорт важливим інструментом для реалізації Цілей сталого розвитку (ЦСР). Цілі розвитку, запроваджені ООН у 2015 році, замінили Цілі розвитку тисячоліття. ЦСР — це багатовимірна страте-

гія, спрямована на скоординований соціально-економічний та екологічний розвиток. Цілі ЦСР є універсальними та забезпечують основу для глобального розвитку охорони здоров'я. У вересні 2015 року ООН представила новий набір цілей для керівництва глобальним розвитком охорони здоров'я.²Зміцнення здоров'я є складовою всіх ЦСР на відміну від ЦРТ. ООН визнала спорт життєво важливим промоутером і фасилітатором ЦСР. У Порядку денному до 2030 року для сталого розвитку та саміті ЦСР ООН зазначено, що спорт має важливий внесок у кожен ЦСР. Фізична активність і спорт мають важливе значення для покращення здоров'я та добробуту для досягнення ЦРТ. Фізична активність і спорт можуть допомогти запобігти та лікувати будь-які провідні у світі неінфекційні захворювання. Результати регулярної фізичної активності показують, що люди, які займаються спортом і займаються фізичною активністю, мають соціальні, фізичні та психічні переваги.

Формування універсальної культури правового регулювання залежить від того, наскільки держава інтегрована в міжнародну соціально-політичну систему, проте незаперечний є факт, що на всі держави, більшою чи меншою мірою, впливають глобалізаційні загрози та виклики.

Стан дослідження. Проблеми правового регулювання спортивного права нині не є пріоритетною сферою, деякі аспекти аналізували теоретики права, конституціоналістів, так і філософів права, зокрема Т. Гарасіміва, Ю. Бисагі, С. Сливки, В. Ковальчука, Н. Оніщинко, Ю. Турянського, М. Щирби та інших. В контексті іноземних досліджень проблематиці правового регулювання спортивної сфери присвячували праці М. Taslimi, Kh. Norouzi, M. Hakemi, Brito Bastos F., Cichocka A., Sengupta N., Cislak A., Gronfeldt B. та інші.

Правові дослідження протягом тривалого часу були в дефіциті відповідної методології та методів проведення досліджень. Питання трансформації синергетичного інструментарію правової глобалізації у сфері спорту ще не піднімалося на рівні доктрини права. Вказане зумовлює потребу додаткового комплексного аналізу.

Метою статті є аналіз глобалізаційних викликів у сфері правового регулювання спорту в Україні.

Виклад основних положень. Професійний спорт і спортивна індустрія є важливою частиною розвитку спеціальних видів спорту. В останні роки, зі швидким розвитком спорту, суперечки та правові питання у сфері спорту поступово стають помітними та сприяють розвитку спортивного права. Багатовимірні нові підходи до зміцнення здоров'я були розроблені та закінчилися за останні кілька періодів. Ці нові

методи повинні базуватися на багаторівневих комплексних втручаннях. Завдяки створенню сприятливих умов для здорового навколишнього середовища через залучення громади, переорієнтація служб охорони здоров'я та державної політики є основним акцентом на зміцнення здоров'я та добробуту.

Правове регулювання у сфері спорту має комплексний характер і стосується багатьох комплексних аспектів, видозмінюється та удосконалюється відповідно до інформаційного середовища та глобальних викликів сучасності. Тому розглянемо пов'язані сфери та новітні глобальні виклики.

По-перше, трансформація юридичного розуміння спортивного права відбувається у зв'язку з появою нових видів спортивної діяльності, яку необхідно нормативно регулювати. І тут дискусійним аспектом виступає кіберспорт. Незважаючи на відсутність консенсусу щодо того, як позиціонувати кіберспорт, відсутніми є єдині стандарти щодо його розуміння. У першій спробі дати визначення кіберспорту професор Вагнер взяв до уваги «розвиток і тренування розумових або фізичних здібностей у використанні інформаційних і комунікаційних технологій» [1]. В подальшому науковці проводять розмежування - Розел розрізняє два значення ігор, а саме: грати у відеоігри та вміло грати у відеоігри в змагальній обстановці відповідно до правил. Вважається, що останній потенціал може визначити, що таке кіберспорт [2].

Філософія спорту розглядає це питання з точки зору того, що таке спорт і які елементи має містити практика, щоб вважати її спортом. У сфері права досліджується подібна дискусія з такими поняттями, чи збігається кіберспорт з поняттями фізичності. Зміни, через які проходить кіберспорт, і постійне зростання кіберспорту призвели до того, що певні держави почали регулювати цей вид розваг. Такі держави, як Південна Корея та Китай, зробили ще один крок вперед і визнали кіберспорт спортом. Нині ще не відбулося визнання кіберспорту Європейським Союзом як виду спорту. Фізичний елемент і соціальна функція спорту мають тільки опосередковане, а не домінуюче значення для кіберспорту. Хоча кіберспорт може задовольнити фізичний елемент у певних режимах гри, його нині слабка соціальна функція робить його просто економічною діяльністю в очах Європейського Союзу. Тим не менш, на думку науковців, особливості електронного спорту через його віртуальний елемент, засоби виробництва, що ґрунтуються на інтелектуальній власності та різноманітні засоби гри, слід враховувати, коли настане час для певного судження щодо статусу електронного спорту як спорту [3].

По-друге, ще одним викликом сучасного суспільства є питання комерціалізації спорту. Національне право та право Європейський Союз має намір використовувати спорт для реалізації низки соціальних, культурних та освітніх цілей політики. Однак стрімка комерціалізація спорту загрожує перешкодою цій меті. Традиційно спортивний сектор розробляє правила, які намагаються підтримувати конкурентний баланс між учасниками. Враховуючи ступінь комерціалізації європейського спорту, дотримання цих правил багато хто вважає важливим. Однак ЄС усе частіше розглядає ці нібито проконкурентні правила як антиконкурентні. Таким чином, комерціалізація не тільки загрожує конкурентному балансу в спорті, вона також перешкоджає прагненню ЄС використовувати спорт для досягнення інших цілей політики. Таким чином, виникла група думок, які шукають більшого захисту цих правил. Проте спорт — це не просто бізнес, який регулюється так само, як будь-яка інша галузь. Це також соціальна та культурна діяльність. Ключові гравці стратегічно використовували інституційні центри в ЄС, щоб досягти цього. Цим вони сприяли створенню «нового підходу» до вирішення спортивних питань в ЄС [4]. Отож трансформація права відбувається через зміну центрів гарантування доброчесності спортивних змагань та отримання нових додаткових загроз для основної мети спорту — досягнення справедливого результату.

Виклик договірних матчів у спорті неминучий. Онлайн-ставки, нелегальні ринки ставок і використання криптовалют через темну мережу поглибили проблему. Це вимагає скоординованої мережі акторів на національному, регіональному та глобальному рівнях. Конвенція Маколіна є правовим інструментом і єдиною нормою міжнародного права щодо маніпулювання спортивними змаганнями. Вона вимагає від державних органів співпрацювати зі спортивними організаціями, операторами ставок та організаторами змагань для запобігання, виявлення та застосування санкцій за маніпулювання спортивними змаганнями. Конвенція пропонує спільну правову базу для ефективного міжнародного співробітництва у відповідь на цю глобальну загрозу. Конвенція Маколіна набула чинності 1 вересня 2019 року. Її ратифікували Греція, Ісландія, Італія, Норвегія, Португалія, Республіка Молдова, Швейцарія та Україна. Його підписали ще 32 європейські держави, а також Австралія та Марокко [5].

Конвенція Маколіна про маніпуляцію спортивними змаганнями покращує координацію між національним і глобальним рівнями, однак у величезній мережі учасників є деякі відсутні ланки, які послаблюють її ефективність і ре-

зультативність, окрім необхідності гармонізації термінології, законодавства та спортивних правил у всьому світі.

По-третє, потреба правового регулювання маніпуляцій, що розширюється у зв'язку з сучасними глобально-інформаційними можливостями. Маніпулювання змаганнями давно вражає спортивну індустрію, з часом впливаючи майже на всі види спорту, зокрема, внаслідок певних факторів, таких як обсяги ставок і суми залучених грошей, непомітний характер певних ліг або матчів, поява Інтернету, неефективне державне та інше законодавство, а останнім часом це викликано економічними наслідками, пов'язаними з пандемією.

По-третє, актуалізуються аспекти соматичних прав людини. Людина, її тіло є аксіологічним надбанням і зовнішні чинники, включаючи правову політику держави повинні ставитися до тілесних прав з гідністю. Інфраструктура охорони здоров'я, яка включає втручання в штучне середовище для фізичної активності та спорту, також відіграє важливу роль у зменшенні відсутності фізичної активності та глобального тягаря хвороб. Синдром сидячої смерті є основною причиною передчасної смерті мільйонів людей у всьому світі щороку внаслідок відсутності фізичної активності [6]. Глобальна урбанізація та передові технологічні тенденції, а також відповідні соціальні зміни, зміни способу життя та культури призвели до значного зниження фізичної активності, головним чином сприяючи кризі системи охорони здоров'я та посилюючи роль спорту та спортивних заходів у забезпеченні критичного здоров'я переваги фізичної активності.

Щодо проблеми визначення соматичних прав варто погодитися з Ю. Турянським. Він вказує, що «сьогодні в Україні соматичні права перебувають на первинному етапі становлення, практично кожен вид прав цієї групи потребує чіткого правового регулювання або вдосконалення законодавчих норм відповідно до сучасних ціннісних ідеологічних спрямувань та позитивної практики зарубіжних країн. Також проблема належного формування та функціонування інституту соматичних прав зумовлена відсутністю чітких міжнародних стандартів і правових еталонів правового регулювання та новизною більшості відносин, їх складністю та міжкомплементарним поєднанням низки наукових напрямів: інформатики, медицини, біології, зоології, генетики, інженерії, соціології, математики, філософії, релігії тощо» [7, с. 2].

Висновок. Правове регулювання у сфері спорту має комплексний характер і стосується багатьох комплексних аспектів, видозмінюєть-

ся та удосконалюється відповідно до інформаційного середовища та глобальних викликів сучасності.

Виокремлено три ключові аспекти глобальних викликів у сфері правового регулювання спорту: трансформація юридичного розуміння спортивного права, що відбувається у зв'язку з появою нових видів спортивної діяльності, яку необхідно нормативно унормувувати; стрімка комерціалізація спорту загрожує перешкодою первинній меті спортивної діяльності, тому спортивний сектор розробляє правила, які намагаються підтримувати конкурентний баланс між учасниками; формування соматичних прав людини в комплексну галузь, що зумовлює зміну ідеології, де тіло людини є аксіологічним надбанням і зовнішні чинники, включаючи правову політику держави повинні ставитися до тілесних прав з гідністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Wagner M.G. On the scientific relevance of eSports. 2006 URL: https://www.researchgate.net/publication/220968200_On_the_Scientific_Relevance_of_eSports.
2. Rosell M. eSport gaming: the rise of a new sports practice. *Sport Ethics Philos.* 2017. Vol. 11(4):464–476. <https://doi.org/10.1080/17511321.2017.1318947>.
3. Abanazir C. E-sport and the EU: the view from the *English Bridge Union*. *Int Sports Law J*, 2019, 18, 102–113 <https://doi.org/10.1007/s40318-018-0139-6>.
4. Parrish R. The politics of sports regulation in the European Union, *Journal of European Public Policy*, 2003. Vol.10:2 P. 246–262, <https://doi.org/10.1080/1350176032000059026>.
5. The Convention on the Manipulation of Sports Competitions (the Macolin Convention) CETS N°215 URL: <https://www.coe.int/en/web/sport/macolin>.
6. Flórez DA. *International Case Studies of Smart Cities*. Medellin, Colombia; 2016. doi:10.18235/0000406.
7. Турянський Ю.І. Соматичні права людини в сучасній доктрині конституціоналізму: теоретико-правове дослідження. Автореф. Дис. на здобуття наук. ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 «Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2020. 41 с.